

Thema : 'Defensie m/v Hoe gaan jij en ik daar mee om?'

Apeldoorn, 21 juni 2001

Openingswoord voorzitter

Goedemorgen, ik heet iedereen van harte welkom op de Willem 111 kazerne in Apeldoorn. Voor diegenen die mij nog niet kennen: Mijn naam is Jolanda Bosch ik ben als docent werkzaam op de Koninklijke Militaire Academie en daarnaast ben ik voorzitter van het Defensie Vrouwen Netwerk.

Graag wil van deze gelegenheid gebruik maken om de achtergrond van het thema van vandaag, 'Defensie MN: hoe gaan jij en ik daar mee om', toe te lichten.

Het is een publiek geheim dat binnen Defensie mannelijke waarden en normen domineren. Het kenmerk van een 'publiek geheim' is dat iedereen het weet en dat er verder niets gebeurt. Het woord 'geheim' verwijst hier ook naar: 'Geheim' is van oorsprong een middelnederlands woord en betekent eigenlijk 'tot het huis behorend'. Terugvertaald naar Defensie betekent dit dat mannelijke waarden tot het huis, de kazerne, van Defensie behoren. En dit verandert niet zo maar. Pas als dit 'publieke geheim' maar publiek genoeg wordt, zal er uiteindelijk verandering optreden. En dat zien we nu, stapje voor stapje gebeuren. Defensie realiseert zich namelijk zo langzamerhand wel dat een macho image politiek en arbeidsmarkttechnisch niet handig is.

Er zijn dan ook veranderingen waar te nemen.

In de Vliegende Hollander van mei jl, het blad van de Luchtmacht, zegt bijvoorbeeld de bevelhebber van de Luchtmacht, Dick Berlijn, over de knelpunten in het emancipatiebeleid (ik citeer): " ... door het ontbreken van vrouwelijke chefs zal de cultuur minder snel vrouwvriendelijk worden" (einde citaat)

En Staatssecretaris van Defensie, Henk van Hoof, legt in het blad Checkpoint, een blad voor veteranen, van afgelopen maand, verband met het welzijn na uitzending en de machocultuur. Hij zegt daarbij over de machocultuur: ik citeer 'de omslag van de machocultuur is voor een deel al gemaakt, maar is nog niet bij iedereen doorgedrongen.'

Gelukkig zijn dus enkele heren aan de top zich bewust van de negatieve correlatie tussen machocultuur enerzijds en het behoud van vrouwen en een gezond werkklimaat anderzijds. En treden zij daar ook mee in de publiciteit.

Helaas heb ik de bevelhebbers van de Marine, de Landmacht en de Marechaussee nog niet kunnen 'betrappen' op dergelijke uitspraken. Ik zou ze van deze plek willen oproepen: Mijne heren generaals, geef eens uw visie over emancipatie, diversiteit en machocultuur.

Ook lager in de organisatie, in de dagelijkse werkpraktijk, is weinig te merken van bewustzijn of op zijn minst van bewustwording van de effecten van de mannencultuur op het wel en wee van mannelijk en vrouwelijk personeel.

Nog altijd bepalen kwaliteiten als logisch denken, rationaliteit, strategie en competitie het dagelijkse werkklimaat. Terwijl we weten dat ieder mens, man of vrouw ook andere kwaliteiten heeft zoals gevoel, intuïtie, emotie en inlevingsvermogen. Helaas worden deze kwaliteiten snel gediskwalificeerd tot 'vrouwelijk' en tot ongewenst. Het lastige van dit verhaal is dat dit niet openlijk gebeurt, maar verhuld. Zodat het moeilijk wordt om de vinger op de zere plek te leggen.

Mijn stellige overtuiging is dat mensen in een organisatie pas echt tot hun recht kunnen komen als

beide kanten van de menselijke medaille, de mannelijk en de vrouwelijke kant er samen mogen zijn. Het wegmoffelen van gevoel, intuïtie, emotie en inlevingsvermogen leidt op zijn zachts gezegd tot een dorre, levenloze organisatie en in het ergste geval tot een ziekmakende organisatie, waar mensen, mannen en vrouwen uiteindelijk niet willen werken.

DVN wil het bewustwordingsproces over de effecten van een mannencultuur stimuleren.

Daarom hebben we Bibi Straatman en Tine Davids van het bureau Genderconsult uitgenodigd om vandaag met ons na te gaan welke mannelijke cultuurpatronen er in onze omgangsvormen zijn geslopen en wat het effect daarvan is op ons gedrag

Voort zijn er ook enkele journalisten in de zaal aanwezig om van deze dag een reportage te maken. De reden daarvoor is tweeledig. Ten eerste is het goed om binnen Defensie meer discussie over dit onderwerp te bewerkstelligen. Daarvoor is publiciteit noodzakelijk. Ten tweede heeft DVN als netwerk ook PR nodig, omdat veel mensen binnen Defensie niet van ons bestaan weten.

Maar publiciteit verhoudt zich slecht tot vertrouwelijkheid. En zeker in een organisatie waarin men niet gewend is aan openheid kan dat heel verkeerd uitpakken. Ik roep daarom de journalisten die aanwezig zijn op om leden hier in de zaal niet met naam en toenaam te citeren. En tevens doen we de discussie groepjes in de middag in besloten kring. Ik wil namelijk dat iedereen zich redelijk vrij voelt om zich te kunnen uiten. Het plenaire deel aan het einde van de middag is wel weer open.

Ik wens iedereen een goede themadag en ik geef nu het woord aan Tine Davids en Bibi Straatman van Genderconsult uit Nijmegen.

Workshop

In de workshop werd onder andere het begrip gender (spreek uit 'dziejender') uitgelegd.

Gender onderscheidt zich in de sociaal culturele betekenissen die aan sekse worden gekoppeld in drie dimensies :

Symbolische dimensie : Stereotype, ideaal, normen/waarden,

Institutionele dimensie : Arbeidsindeling (bijv. de man is kostwinner), wetgeving (alleenstaande moeder) en rituelen.

Subjectieve dimensie : Sociale en individuele identiteiten

Met deze dimensies als uitgangspunt werden er twee videofragmenten getoond.

De eerste video waren beelden van een Miss Univers verkiezing. Aan de aanwezigen werd gevraagd wat hun is opgevallen. Op een flip-over werden de bevindingen genoteerd, zoals; lang, slank, grote ogen, grote borsten, dom, witte tanden, mooie jurken, sieraden, make-up.

De tweede video waren beelden van een ceremonie in een Afrikaans land waarbij de vrouwen een man moesten uitkiezen. Wederom werd gevraagd wat is opgevallen en Ook deze bevindingen werden genoteerd, zoals; lang, slank, grote ogen, witte tanden, sieraden, make-up.

Leuk detail is dat het in de eerste videofragment om vrouwen ging en in de andere om mannen, maar dat de bevindingen grotendeels hetzelfde waren.

Vervolgens werden er groepjes gevormd. Iedere groep kreeg een stelling, waarbij ze de verschillende dimensies moesten onderscheiden.

Kern van de dag.

Als je als vrouw, maar ook als man, weet waardoor bepaalde knelpunten worden veroorzaakt, ben je beter in staat hiermee iets te doen. De dimensies kunnen daarbij hulp bieden. Uit de groepsdiscussies bleken de ervaringen van de verschillende dames, bij verschillende krijgsmachtdelen, op verschillende werkplekken, heel divers

Literatuurlijst:

Davids, T. en van Driel, F., 1999, 'Van vrouwenstrijd wereldwijd naar meerstemmigheid en diversiteit' in: Paul Hoebink, Detlev Haude en Fons Van der Velden (eds.) Doorlopers en Breuklijnen, van globalisering, emancipatie en verzet. pp.406-420

Jansen, W., 1987, 'De vele gezichten van genus, een agenda voor onderzoek naar de culturele constructies van vrouwelijkheid en mannelijkheid.' in: M. Brügman (ed.) Vrouwen in opspraak, vrouwenstudies als cultuurkritiek. pp 46-62, Nijmegen: SUN.

Oudshoorn, N., 1998, 'Representatie of script? Over gender, de woorden en de dingen.' in: Tijdschrift voor Genderstudies. jrg. 1. nr. 3. pp. 5-12.

Straatman, B., 1998, 'Genderbevingen, Een poging tot seismografische weergave van de fluctuerende betekenissen van mannelijkheid en vrouwelijkheid', in: Tijdschrift voor Genderstudies. jrg. 1 nr. 4 pp. 50-55.

Tonkens, E., 1998, 'Gender in welke lagen? kanttekeningen bij de gelaagde genderconcepten van Scott, Harding en Hagemann-White en hun toepassing in empirisch onderzoek.' in: Tijdschrift voor Genderstudies. jrg.1. nr.1. pp.42-49.

Fibbe, Arita & Monic Lansu, (1 999) MIV in balans. Evenwichtige organisatie. Uitgeverij Thema

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2000) Emancipatie in beleid. Handleiding Mainstreaming. Den Haag: SZW

Ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid (2001) Gender mainstreaming Een strategie voor kwaliteitsverbetering. Den Haag: SZW.

Ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid (2001) Handleiding emancipatieeffect rapportage.. Den Haag: SZW.

Smelik, Anneke, Rosemarie Buikema & Maaïke Meijer (1999) Effectief beeldvormen. Theorie, analyse en praktijk van beeldvormingsprocessen. Assen: van Gorcum

Verbiest, Agnes (1 997) De oorbellen van de minister. Taal en denken over vrouwen. Amsterdam: Contact

